

Voprosy ekonomiki

1. X 1965.

Vlatko Mileta

Poznati sovjetski časopis za ekonomska pitanja »Voprosy ekonomiki« u prvih deset brojeva objavio je velik broj napisa s područja ekonomike, ekonomske politike, političke ekonomije, financija i međunarodnih ekonomskih odnosa, kao i drugih društvenih disciplina, koje u većoj ili manjoj mjeri zadiru u ekonomsku problematiku.

Već i letimičan pregled pokazuje da je problemima poljoprivrede posvećen najveći prostor što svakako nije bez razloga. Poznato je da poljoprivredna proizvodnja u Sovjetskom Savezu zaostaje za razvojem ostale privrede i da se to zaostajanje reflektira i na industrijsku proizvodnju i na životni standard sovjetskih građana. Upravo zbog toga se o njima raspravljalo i na martovskom Plenumu CK KPSS-a (1965.).

Na tu temu najinteresantniji je članak M. Terent'eva »Toržestvo leninskih metodov rukovodstva sel'skim hozjajstvom«, (broj 4), u kojem se analiziraju dosadašnji proizvodni odnosi i najnovije promjene u poljoprivredi. Osnovni uslov za podizanje poljoprivredne proizvodnje, po mišljenju autora, je izgradnja slobodnijih društveno-ekonomskih odnosa na selu, koji će voditi više računa o osnovnim zakonitostima razvitka socijalističke proizvodnje, materijalnoj zainteresiranosti poljoprivrednih radnika, pravilnijem uklapanju društvenih i ličnih interesa. Nadalje, ti novi odnosi trebali bi eliminirati subjektivizam i administrativno uplitanje, greške u planiranju, finansiranju i kreditiranju, i to zbog toga što se sovhozi i kolhozi kao kooperativne organizacije ne mogu »normalno« razvijati ako su narušene demokratske osnove na kojima počivaju. »Krupna socijalistička poljoprivredna gazdinstva — kolhozi i sovhozi, osnaženi suvremenim sredstvima za proizvodnju«, zaključuje autor, »unijet će velik ulog u razvitak socijalističke ekonomike naše zemlje«.

A. Emeljanov i I. Marinko u broju 9. pišu o metodološkim pitanjima prelaza sovhoza na potpuno samofinanciranje (»Metodologičeskie voprosy perevoda sovhozov na polnyj hozrasčet«). Po njihovom mišljenju prevođenje sovhoza na potpuno samofinanciranje zahtijeva drugačiju unutarnju organizaciju sovhoza i njihov drugačiji tretman u okvirima društvene zajednice, jer kod samofinanciranja članovi radnih organizacija materijalno odgovaraju za rezultate svog poslovanja, uz istovremenu punu materijalnu zainteresiranost za sav proces kako proste, tako i proširene reprodukcije. U tom smislu kao neophodan uslov za prelaz na samofinanciranje, potrebno je izgraditi takve ekonomske odnose sa zajednicom koji će sovhozima dati daleko veću slobodu kod ekonomskog odlučivanja. Glavni faktor društvenog djelovanja na poslovanje tih organizacija trebalo bi da bude kredit i kreditna politika, kod koje bi kreditna stopa bila daleko veća nego što je sada, a to opet zahtijeva stvaranje savršenijeg kreditnog mehanizma. Upravo povećana kreditna stopa, iznose autori, pojavljivala bi se kao jedan od regulatora koji sili proizvođače na ekonomičnije i rentabilnije poslovanje.

Problemima poljoprivredne proizvodnje posvećeno je još dosta radova, no zbog ograničenosti prostora istaknut ćemo samo neke interesantnije, i to: u broju 1. rad I. Rusinova »Intensifikacija i uglublenie specializaciji sel'skogo hozjajstva«, u broju 2. članak A. Arhipova »Čistyj dohod kolhozov i ego ispol'zovanie«, u broju 3. napis I. Buzdalova »Problemy rosta effektivnosti sovhoznogo proizvodstva«, i u broju 6. rad V. Mackeviča »Ekonomičeskie problemy dal'nejšego razvitija sel'skogo hozjajstva«.

Časopis je nadalje objavio velik broj članaka u kojima se tretiraju pojedina pitanja povećanja društvene proizvodnje. Tako je već u broju 1. objav-

ljen rad S. Satalina »Tempy i proporcii ekonomičeskogo razvitija i effektivnost' obščestvennogo proizvodstva«. Centralni problem ekonomskog razvitka SSSR-a na današnjem stepenu razvijenosti, po mišljenju Satalina, je pronalženje optimalne proizvodne strukture nacionalne privrede, koja bi rezultirala u ravnomjernom povećanju effektivnosti društvene proizvodnje. Zbog toga, iznosi autor, u sovjetskom sistemu planiranja potrebno je izvršiti izvjesne promjene koje bi odredile zadatke ekonomskog razvitka u konkretnom planskom periodu; omogućile izgradnju proporcionalnog, izbalansiranog plana razvitka; stvorile uvjete za izgradnju ne samo izbalansiranog nego i optimalnog plana, koji osigurava rješavanje postavljenih zadataka na najekonomičniji i efikasniji način; i stvorile mogućnost za razradu takvih ekonomskih mjera koje doprinose realizaciji planskih proporcija. Do danas, ističe autor, planiranje tempa i proporcija uglavnom se baziralo na pokazateljima o proizvodnji i nisu se uzimale u obzir konačne potrebe društva. I sami planovi budućeg razvoja zasnivali su se na indikatorima o proizvodnji u prošlim periodima. S takvom praksom, zaključuje autor, treba definitivno prekinuti, s obzirom da plansko vođenje socijalističkog društva zahtijeva izbor novih varijanata plana koje daju optimalne ekonomske rezultate.

Interesantan je rad P. Potemkina, G. Devjatova i V. Sorokina u broju 5. »Ekonomičeskie voprosy sozdanija i osvoenija novyh predpriyatij Sibiri«, u kome se razmatra mogućnost ušteta kod izrade pojedinih projekata i njihovog izvođenja u tim područjima. Autori su analizom sto dovršenih projekata raznih objekata i šest stotina već izgrađenih, došli do zanimljivog zaključka da cijeli taj proces traje oko deset godina i da bi vremensko skraćenje samo za 20% donijelo društvu uštedu od nekoliko milijardi rubalja.

S. Kamenicer u broju 8, razmatra neka ekonomska pitanja iskorištavanja proizvodnih mogućnosti (»Ekonomičeskie voprosy ispol'zovanija proizvodstvennyh moščnostej«). Ovi problemi, s obzirom na postojeću razvijenost industrije u Sovjetskom Savezu, dobivaju prvorazredno značenje. Primjena savršenijih mašina i mehanizacije i modernije tehnologije, povećanje kvalifikacione strukture radnih ljudi i izgradnja pretpostavaka za stvaralačko prilaženje radu, pruža sve veću mogućnost potpunijeg učešća radnika u procesu proizvodnje kao aktivnih tvoraca tehničkog progressa.

S ovog područja zanimljiv je i članak L. Berria i I. Šilina »Ekonomičeskaja effektivnost' koncentracii proizvodstva v promyšlennosti«, objavljen u broju 9. Savremena tehnologija zahtijeva visok stepen koncentracije sredstava za proizvodnju i ne zadovoljava se relativno sitnim industrijskim objektima. Koncentracijom procesi nesumnjivo traže i određena teoretska rješenja, kojih u ekonomskoj teoriji u Sovjetskom Savezu prema navodima autora skoro i da nema. Problemima izučavanja zakonomjernosti koncentracije proizvodnje u suvremenim uslovima i njihovom svjesnom reguliranju treba u ekonomskoj nauci i planiranju, zaključuje autor, posvetiti više pažnje nego što se do sada posvećivalo.

Sličnu tematiku određuje i P. Otsason u broju 5, »Hozrasčet i stimuly ispol'zovanija osnovnyh fondov«, kao i D. L'vov i B. Surganov u broju 7, »Ekonomičeskie problemy povyšeniya proizvoditel'nosti novoj tehniki i ceny«.

Pažnju čitalaca zaslužuju i radovi M. Ippa u broju 10, »Nazrevšie voprosy analiza i planirovanija specijalizacii ekonomičeskikh rajonov«, i akad. N. Fedorenka, P. Al'mana i N. Bredihina »Ob optimal'nom razmeščeni otaraslej himičeskoj promyšlennosti« u broju 4. Ovaj drugi rad čini nam se posebno interesantnim sa stajališta naše privredne prakse, jer se na području lokacije i lokacionih faktora susrećemo sa sličnim problemima. Na žalost stičemo utisak da se ova problematika ne tretira u dovoljnoj mjeri ni u sovjetskoj a niti u našoj ekonomskoj periodici što je nesumnjivo nedostatak koji vrlo često osjećamo u privrednom životu.

O problemima izučavanja političke ekonomije socijalizma skoro u svakom broju objavljen je poneki napis.

U broju 1. G. Harahaš'jan piše o potrebi izučavanja svjetskog socijalističkog sistema u kursu političke ekonomije socijalizma (»Problemy mirovoj sistemy socializma v kurse političeskoj ekonomii«). Kod ekonomista i drugih autora koji se bave ovom materijom prevladalo je mišljenje o potrebi izučavanja u okvirima političke ekonomije barem u općim crtama ekonomike i ekonomskih odnosa svih socijalističkih zemalja. Međutim, u praksi, konstatira autor, odstupa se od tih opravdanih zahtjeva, te poneki pisci udžbenika političke ekonomije socijalizma bježe od razmatranja osnovnih zakonitosti razvitka svjetskog socijalističkog sistema i nedovoljno razjašnjavaju socijalno-ekonomsku prirodu novog tipa međunarodnih ekonomskih odnosa.

V. Čerkovec napisom u broju 3. »O naučnoj sisteme kursa političeskoj ekonomii« upušta se u diskusiju o naučnoj logici političke ekonomije socijalizma, koja se unazad godinu dana vodi u ekonomskim časopisima Sovjetskog Saveza. Ova diskusija koja pomalo poprima i polemički karakter izazvana je djelom grupe autora »Kurs političke ekonomije« u redakciji N. A. Cagalova. U tom djelu iznesena je teza da naučna logika sistema proizvodnih odnosa u socijalizmu mora polaziti od istih principa od kojih je pošao Marx u »Kapitalu«. Iako je taj stav naišao na osudu mnogih ekonomista, među kojima se nalazi i K. V. Ostrovitjanova, Čerkovec ga brani i smatra da je samo tako moguće razumjeti socijalističke proizvodne odnose.

Istu tematiku obrađuje i J. Kronrod u broju 7., »K voprosu o logike političeskoj ekonomij socializma« u kojem pored razrade nekih metodoloških pitanja daje i shematski prikaz kursa političke ekonomije socijalizma.

O potrebi izučavanja suvremenih pravaca naučno-tehničkog progressa u okvirima navedene teoretske discipline piše E. Borisov u broju 8., »Ob izučenii sovremennogo naučno-tehničeskogo progressa v kurse političeskoj ekonomii socializma«.

I na kraju napominjemo da svaki broj časopisa donosi vrlo iscrpne i sistematizirane prikaze novoobjavljenih knjiga s područja ekonomskih znanosti kao i detaljne informacije o naučnim savjetovanjima i skupovima održanim u Sovjetskom Savezu.